

УДК.001. 8 (07): 711.4

к.г.н., доцент Проценко С.М.,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЛАНДШАФТНІЙ АРХІТЕКТУРІ.

Розглянуті загально наукові та прикладні принципи та методичні підходи в організації наукових досліджень в ландшафтній архітектурі. З акцентована увага на аналізі принципів та методичних підходів функціональної науки з позицій їх впливу на дослідження та організацію ландшафтного середовища.

Сфера архітектурної діяльності в суспільстві є важливим елементом створення матеріальної культури суспільства, що базується на історичних надбаннях, залежить від рівня соціально-економічного, технологічного розвитку та відповідного світогляду в соціумі, є втіленням духовної культури та естетичного ідеалу. З погляду на те, що сфера діяльності архітектури це в основному соціальне явище, її завданням є формування життєвого простору людини, гармонізації функціонування матеріальних та духовних потреб суспільства.

Мета курсу "наукові дослідження в ландшафтній архітектурі" передбачає поглиблення знань студентів з опрацювання матеріалів комплексного аналізу з питань формування та організації територіально-ландшафтного середовища в історико-культурному, соціальному, природничо-екологічному аспектах тощо.

Наукові дослідження в навчальному процесі підготовки ландшафтних архітекторів вимагають багатовекторного спектру *наукового пізнання* який складається: - з вивчення закономірностей організації території (формування природного та антропогенного навколишнього середовища); - вивчення особливостей функціонування архітектурного середовища (від об'єктів та комплексів історико-архітектурної спадщини до ландшафтного дизайну в широкому розумінні); - глибокого аналізу умов інженерно-технічного забезпечення ландшафтних об'єктів; - встановлення специфіки використання ресурсно-екологічного потенціалу для організації та функціонування ландшафтного середовища; - відповідального дотримання вимог нормативно-правової бази в сфері діяльності ландшафтного архітектора.

Сфера наукових досліджень в навчальному процесі складається з індивідуальної та організованої творчої та дослідницької діяльності, результатом якої з позицій фундаментальної науки, є *систематизація* знань

про суспільство, природу, мислення, в прикладному - це *формування понять, теоретичних положень та аналітичної оцінки* умов організації середовища проживання людини.

В сфері фундаментальної науки предмет "наукові дослідження" опрацьовані в працях значного кола серед яких слід відмітити наступних авторів: М. Білухи, Д. Стеченко, В. Шийко, Н. Кушнарєнко та інші.

Наукові дослідження в містобудуванні та ландшафтній архітектурі, в архітектурному проектуванні, архітектурному дизайні широко представлені в працях вітчизняних та зарубіжних авторів, а саме: Б. Бархіна, Л. Бачинської, Н. Житкова, В. Тимохіна, В. Савченко та інших.

Наукові дослідження ландшафтної архітектури базуються на загальнонаукових та спеціальних принципах, підходах та методах.

До загальнонаукових складових методології досліджень відносяться: *логічні методи* (аналіз, синтез, аналогії тощо) та *методи наукового пізнання* (систематизації, гіпотез, синергізму).

Спеціальні підходи, принципи та методи в сфері ландшафтної архітектури включають:

- структуралістський підхід, який складається з методів моделювання, функціонального зонування, математичної формалізації;
- екологічний, який полягає в міждисциплінарному поєднанні концепцій і прийомів впливу на об'єкт дослідження, моніторинг екоскладової в ландшафтному середовищі;
- інформаційний це оперативне збереження, оброблення, систематизація великих масивів територіально спрямованої інформації об'єкту ландшафтної архітектури, тобто ГІС – технології;
- історичний підхід дає можливість отримати знання про об'єкт дослідження в еволюційному ракурсі.

Отже, основним принципом наукових досліджень в сфері ландшафтної архітектури є *міждисциплінарне інтегрування* знань про об'єкт дослідження в процесі різнорангового просторово-часового структурування.

Цей принцип показує як треба розуміти об'єкт дослідження, підходити до його наукового вивчення, базуючись на змісті відповідного закону, нормативу чи теоретичного положення.

Ландшафтознавчий принцип конкретизує інформацію про комплексну будову ландшафтних утворень, їхні структури, зв'язки та впливи (природні, антропогенні, соціальні).

В арсеналі дослідницької діяльності в сфері ландшафтної архітектури присутні *наукові підходи*, визначальною ознакою яких є *пізнання потенціалу дослідження* на міждисциплінарному та конкретно-науковому рівнях.

В цьому аспекті виділяються такі грані підходів:

- класичний, а саме: історичний, еволюційний, генетичний, порівняльний, компонентний;
- некласичний: інформаційний, екологічний, моделювання, структурний, соціологічний.

Науковий аспект організації ландшафтного середовища відображає суперечність чи баланс між територіальними, соціальними потребами та рівнем знань про об'єкт дослідження, напрями та проблеми організації та функціонування об'єкту дослідження, які формуються в науковій ідеї, (концепції), що базується на системі аргументів та доказів. Засобами втілення наукової ідеї є гіпотеза, тобто на базі емпіричних знань доводиться доцільність чи спростування цільового вирішення визначеної (поставленої) наукової проблеми.

Ключовим аспектом в дослідженнях ландшафтно-архітектури як міждисциплінарної сфери, є оцінка ресурсної бази, що складається з основних взаємодоповнюючих напрямів а саме: картографічних, геодезичних, геоінформаційних; природничо-користувальних; природничонаукових; архітектурно-історичних; нормативно-правових; інженерно-будівельних.

Вивчення територіальних особливостей ландшафтного середовища на регіональному рівні є одним із ключових моментів еколого-ландшафтознавчої характеристики об'єкту дослідження, де оцінюється стан ландшафту, умови його функціонування та використання. На базі отриманих оцінок здійснюється ландшафтне зонування з визначенням його основних функцій (наприклад заповідних, рекреаційних, туристичних тощо).

Етап дослідження ландшафтного об'єкту включає також аналіз інженерно-технологічних та технічних особливостей та заходів його організації. Результатом наукового дослідження є вирішення поставленої проблеми за рахунок аргументації варіантів, моделей та попереднього ескізно-проектного рішення.

Методи дослідження, які доцільно використовувати в ландшафтній архітектурі, поділяються на 2-ві групи: *пізнавальні* та *реалізаційні*. В групі *пізнавальних* методів виділяються: **первинні** (інформаційно-статистичні); **вторинні** (методи обробки та аналізу – кореляційні, математично-логічні, моделювання); методи **верифікації** (кількісний та якісний аналіз даних). За способами реалізації *реалізаційні* методи поділяються на : **логіко-аналітичні**, **візуальні** та **експериментальні**.

Провідними методами дослідження в проектній практиці ландшафтно-архітектури є: *геоінформаційні*, *геодезично-картографічні*, *історичні*, *міждисциплінарні*. В міждисциплінарних методах та підходах досліджень

ландшафтної архітектури доцільно виділити *порівняльний, історичний, генетичний та екологічний* підхід.

У вирішенні функціонально-планувальних проблем організації ландшафтних утворень нерідко вживаються методи конструктивно-географічних досліджень, які зводяться до застосування природо-користувальницьких методів, порівнювальних та оцінювальних складових міждисциплінарного екологічного підходу.

Природничо - користувальні методи застосовують для з'ясування ефективності різних конкурентних між собою об'єктів природокористувань. Мета таких з'ясувань полягає в обґрунтуванні найдоцільнішого вибору використання природоресурсного потенціалу, що передбачає оптимальне поєднання кількох найефективніших варіантів природокористувань або визначення очевидної переваги одного з них.

Економічні дослідження реалій в ландшафтній архітектурі мають багаті напрацювання. Для встановлення економічних закономірностей розвитку ландшафтного об'єкту з позиції забезпечення функціонування залучають засоби математичної статистики.

Статистичні методи це перш за все розрахункові засоби отримання кількісних характеристик оцінки об'єктів дослідження.

Економічний аналіз з одного боку є оціночним, направленим на виявлення розрахунково-аналітичних, причинних зв'язків, якими зумовлені результати економічної діяльності для визначення соціального (суспільного) попиту на функціонування того чи іншого об'єкту, з другого – на оцінку історично-соціального попиту з позицій культурологічних потреб суспільства.

Аналітичні розрахунки здійснюються зокрема, при функціонально-вартісному аналізі. Його виконують, застосовуючи економіко-математичні методи, в більшості статистичні.

Функціонально-вартісний аналіз це економічний метод дослідження об'єкта за його функціями і вартістю. Цей метод застосовують при вивченні ефективності використання ресурсної бази. Складові його застосування такі: вивчення функцій об'єкта і його складових для найповнішої реалізації їх потенціалу; економічний підхід до оцінювання споживчих якостей об'єкта (потреби); з'ясування рівня відповідності функцій об'єкта затратам на їх здійснення (реалізацію).

Результатом функціонально-вартісного аналізу є визначення оптимального співвідношення між споживчою вартістю об'єкта та витратами на функціонування об'єкту.

Одним із ключових методів наукових досліджень в ландшафтній архітектурі доцільно акцентувати увагу на просторовому методі планувальної організації ландшафтних об'єктів.

Просторовий метод складається із сукупності методів територіального аналізу (конструктивно-географічного, геодезично-картографічного, фізико-географічного), візуальних характеристик та естетичних засобів організації в функціонально-планувальній структурі ландшафтних утворень різного рангу.

На базі наведеного методичного забезпечення наукових досліджень доцільно виділити наступні стадії вивчення об'єктів, а саме: **організаційну, техніко-економічного обґрунтування, узагальнення, апробації та реалізації результатів дослідження.**

Таким чином, оскільки наукові дослідження в навчальному курсі ландшафтних архітекторів вимагають вивчення багатовекторного спектру наукового пізнання, *принципи, підходи та методи наукових досліджень* базуються як на загальнонаукових складових досліджень так і на спеціальних підходах та принципах ландшафтної архітектури.

Література.

1. Т. Панченко. Методологія та методи наукових досліджень. Підручник – Ніжин: "Аспект-Поліграф" – 252 с.
2. Д. Стеченко, О. Чмир. Методологія наукових досліджень. Підручник – К.: Знання, 2007. – 318 с.
3. Екологічне управління: Підручник – Шевчук В.Я., Сантал кін Ю.М., Білявський Г.О. та інші – К.: Либідь, 204-432.

Аннотація.

Рассмотрены принципы и методические подходы к организации научных исследований в ландшафтно-архитектурной среде с позиций их влияния на различных иерархических уровнях.

Annotation.

Article presents an analysis of the scientific investigation of landscaped architect.